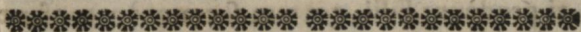

curare, mala avertere, &c. hujus verò causas criminales examinare, debita, aliásque lites componere, &c. Cuivis Curia specialis, & 12. Senatores assignati sunt, quibus Principis loco assignatus est unus, quem Civitatis Vicarium, vulgò *Stadt-Anwalt*/ appellant.

TITULUS IX.

Litteræ, & Univenſitas.

Quanto jam à primis annis fuerint in pretio Litteræ, liberalésque disciplinæ, plenæ sunt librorum paginæ, & varia per orbem tot impendiis erecta Lycea abundè demonſtrant, loquuntur tot Cæſarum ſenſa, tot decreti Profeſſoribus Cenus, tot domicilia per Urbes, & oppida litterarum auditoribus inſtructa: Certò Macedonum Principi tanti erat vel unus Poëta Homerus, ut libros ejusdem, ſi Plinio fidem damus lib. 7. cap. 29. auro gemmísque diviti incluſerit ſcrinio, neque ſuaviùs ſe quieſcere crederet, quàm ſi eoſdem capiti unà cum pugione ſuppoſuiſſet: Quid, quod divini litteratis, ab antiquis noſtris ſtatuti honores, ſtatuar ac Coloſſi poſiti, ſepulchra & Mauſolæa Regia poſt eorum ſint mortem conſtituta? quid, quòd orbe toto ſeparatæ à nobis, ac litterarum rudes Americanæ gentes ab Hiſpanis ſubactæ litterarum uſum certiffimum Divinita-

tis'argumentum esse putârint, cum chærtæ scriptæ vocem occultam inesse animadverterent? Cieza tom. 2. histor. Peruan. cap. 34. quæ omnia luculentum dant testimonium, summam— Viennensium Urbi accedere gloriam ex florentissima illa, ac fœcundissima sapientiæ Matre— litteraria Universitate, ex qua tot indies litterati prodeunt Filii, tot tam sacræ quàm profanæ reipublicæ decora progignuntur; ut vel ideo mihi non leviter deliquisse viderer, si hanc Viennensis Civitatis non modicam gloriam— præterissem.

Universitas itaque Viennensis ut refert Specul. hon. Domûs Austriacæ, & Lazius lib. 3. cap. 3. à Friderico II. Imp. anno 1237. devicto Friderico Austriæ Duce, & Viennâ in Civitatum Imperii numerum adlecta penes S. Stephanum est erecta, ac à sæcularibus Professoribus administrata, sed ab Ottocaro postmodum— scientiarum amante Principe, & Bohemiæ Rege, Ducéque Austriæ pluribus proventibus, & Magistris anno 1356. aucta, ac ad Aulam novam Ducum ad Urbis mœnia traducta fuit; sed qualiter rebus omnibus pretiosis usuvenit, quæ parvæ primùm in amplam crescunt Majestatem, ita huic est factum Universitati, & à modico fundamento in tantam, quam nunc miramur, propagata est dignitatem: Albertus enim secundus advocatis Pariliis purpuratis Theologis, ut dignam sui relinqueret memoriam, novam aggreditur Fabricam, & propè
Pa.

Patrum Augustinianorum Ecclesiam in loco, quem nunc forum porcorum nuncupamus, splendidum erigit Collegium, in quo florerent studia, & Artes liberales promoverentur: verum Rudolphus IV. Austriæ Dux, qui aptius, & à turbis remotius selegerat spatium, eam ad Portam Stubensem transtulit, eique relicta Templariorum ædificia consignavit, mille quot annis florenis censum auxit, & in formam Academiae reduxit, quam tamen anno post 1388. uti Spec. hon. Austr. l. 4. c. 2. Albertus III. cum trica nuncupatus longè illustriorem reddidit, dum non solum ab Urbano Romano Pontifice confirmationem obtinuit, sed insuper Matheos Professorem adjecit, ipsúmque Professorum numerum ad triginta, quos inter Theologiæ 3. Juris 4. Medicinæ 3. Philosophiæ & linguarum 20. erant, qui tamen numerus postea teste Lazio à Ferdinando II. geminatus est, ampliavit. Mansit status hîc Universitatis usque ad annum 1622. quo vocati ut supra diximus anno 1551. à felicis recordationis Ferdinando I. Rom. Rege Soc. Jesu Patres Universitati huic inviolabiliter, & in perpetuum favoribus Augustissimi Imp. Ferdinandi II. sunt uniti, qui litterarum amore, & earundem promovendarum zelo inductus locum illum, quem Rudolphus IV. pro Academia destinaverat, illis consignavit, Collegium celebre, Templum, scholas, omniâque ad Universitatem necessaria ædificavit: & quoniam adhuc locus iste angustus videba-

debatur, præter domus illas, in quibus Studiosi quidam certis foundationibus, & Bursis, ut vocant, ad id constitutis alebantur, alias adhuc à civibus præfatus gloriosissimus Imperator—, coëmi, & in usum Patrum tradi mandavit, quo factum, ut indies copiosiori Scholarium affluxu Universitas cresceret, & inter primarias, & celeberrimas, quæ cum omnibus aliorum Regnorum, aut Provinciarum Universitatibus jure—, competere possit, Academias ab omnibus viris doctis recenseatur.

Habet Universitas hæc suum, qui annis singulis ipso festo D. Andreae die publicè in Auditorio præsentibus Reverendissimo & Amplissimo Domino Episcopi Viennensis Officiali, ac Universitatis Cancellario, Perillustri ac Magnifico D. Superintendente Cæsareo, R.P. Collegii S. J. Rectore, Proceribus Universitatis, reliquisque Dominis quatuor Facultatum Doctoribus, à quatuor Nationum Procuratoribus solemniter eligitur, Rectorem Magnificum, qui quot annis ex Facultate alia ordine debito suscipitur ita, ut Theologico succedat Jurista, huic Medicus, post istum alius ex Facultate Philosophica in hoc officium assumatur. Ea autem Rectoris Magnifici est dignitas, ut in publicis actibus, aut Processionibus primùm à Cæsareis Majestatibus locum capestat, hujus est Universitatis tractare negotia, & criminalibus præsidere, partes adversas componere, & quidquid ad artes liberales pertinet, in Academiæ majus decus, & orna-

ornamentum dirigere; quod ut feliciùs cedat, singuli ei ex quatuor Facultatibus Decani, quatuor item Nationum Procuratores, Austriacæ videlicet, Rhenanæ, Hungaricæ, & Saxonicæ, & quatuor quos in Facultate quavis Seniores nominant cum binis Assessoribus sunt assignati, cum quibus in Consistoriis, quæ quot hebdomadibus regulariter bina celebrantur causas tam civiles, quàm criminales audit, & sententiam decedit.

Et quoniam quivis ex quatuor Facultatum Doctoribus Dignitatis hujus de se capax sit, Societas tamen ad demerendam Universitatis benevolentiam liberè, & spontè suâ omni Jure, etiam ex Electione passiva oriundo renunciavit, & quidquid in Academico Rectoratu est honoris, & dignitatis, id totum volens libens Dominis Doctoribus quatuor Facultatum, qui de Societate non sunt, reliquit, unde vicissim Universitas ad contestandum suum benevolum erga præfatam Societatem animum declaravit, ita hanc Collegii cum Universitate unionem se recipere, ut nolit quidquam Societatis Jesu instituto, aut studiorum rationi præjudicare; quamobrem R. P. Collegii Rector, ipsaque Societas in Collegii personas omnes, quæ in Universitate litteras docent, aut audiunt, aliùdve in iis gerunt officium omnem eam de illis disponendi potestatem, aut eorum Ministeria dirigendi, jus & authoritatem servabit, quam in eas ante unionem habuisset, eamque in reli-

E 4

quos

quos Scholares, qui Patrum de Societate lectiones excipiunt, aut in Seminariis degunt, retinebit auctoritatem: hoc insuper honoris R. P. Collegii Rectori tribuit Universitas, ut in actibus Academicis sedeat, & locum occupet immediate post D. Superintendentem inter Universitatis Proceres relatus.

Scholas quod attinet, mansuetiores quatuor ob maiorem studentium commoditatem binis in locis, domo Professa videlicet, & Collegio docentur, ita tamen, ut illæ Collegio sint subordinatæ: reliquæ, ut Poësis, Rhetorica, linguarum Græcæ & Hebraicæ cognitio, Philosophia, Controversiæ, & Theologia utraque cum annexis Secundariis lectionibus à deputatis à Societate Professoribus, quæ eos per Facultatem sibi concessam ad Doctoratum Facultatis propriæ sine prævio publicæ repetitionis actu promovet, Auditoribus in consuetis Universitatis scholis, de quibus ante, proponuntur. Scripturam tamen, Jus Canonicum, & Theologiam etiam ex Ordinibus aliis Viri docti & Religiosi ob id stipendiati prælegunt, licet sub titulo tertiæ, & quartæ Lectionis etiam priores binæ scientiæ à Doctoribus Societatis Auditoribus copiosis explanentur. Reliquæ binæ Facultates, Medica, & Juridica in constitutis ad id propriis Collegiis Professores omni litterarum doctrina exultos, qui suos instituunt, copiosos regerent, ut mirum alicui videri non debeat, tot ex Facultatibus singulis procedere viros do-

Ciss.

ctissimos, cùm necessarium prorsus sit, à fontibus clarissimis rivulos limpidissimos prodire.

Et ut de primo Universitatis decore pauca quædam delibemus, de honorum Gradibus, quibus exercitati in arena literaria milites ornari consueverunt, hoc loco differendum venit. Excogitati sunt jam ab immemorabili tempore à veteribus Philosophis bono utique plurimorum consilio certi dignitatis gradus, queis ad bonarum Artium studia incitaretur juvenus, & progressi in doctrina sublimiori Auditores decorarentur, unde ut Nazianzenus in Monodia Author est Cæsariensis Basilio M. honoris, & Professionis insignia ex more conferre voluerunt, quamquam ipse propter singularem modestiam eadem repudiârit. Quando tamen, & ubi certus promotionum ordo, & nomina, singularumque Facultatum leges sint introductæ, non satis inter Authores est compertum: alii Bononiæ, aut Parisiis circa annum Dom. 1120. primò cœpisse affirmant, cùm enim Gratianus Juris Canonici, Petrus Lombardus, sacræ Theologiæ Epitomen conscripissent, qui Gratiani decretum, aut Lombardi sententias didicissent, vel perlegissent, Doctores appellari ceperunt: verum, ubi numerus eorum in immensum excreceret, de certa quapiam profitendi ratione cogitatum, & singularum Facultatum leges introductæ sunt, ut Authoritate publica à Scholasticis conventibus solemni, & accuratâ disquisitione prius factâ (nam Codicillares Doctores,

qui Pontificum, aut Principis diplomate honorarios titulos consequuntur, post accesserunt) certum eruditionis & virtutis testimonium habituri crearentur. Constitutum quoque tempus est, quod in studiis ante solemnem illam gradationem consumere oporteret. Gradus autem præcipui tres sunt. Primus eorum, qui Tyrocinii depositi insignia accipiunt, Baccalauri appellantur: Alter eorum, qui Prodoctores, seu Licentiati dicuntur, tertius Doctorum, & Magistrorum est apex supremus. Verum alii multò altiùs publicarum promotionum Originem repetentes, ab Augusto Cæsare profluxisse affirmant: Cùm enim hætenus promiscuè de Jure responderent, & lucri causà parùm aliquando consideratè, Augustus Cæsar decrevit, ne quis posthac sibi eam usurparet Facultatem, nisi Principis Autoritas accederet, inserviente publicorum Gymnasiorum examine: Certè Adrianus Imperator Viris quibusdam Prætoriiis hanc Jurisdictionem citra examen petentibus respondit, eam rem non peti, sed præstari solere: Principes non conferre, nisi priùs se idoneos esse demonstrarent, & publica Autoritate optimorum Curialium Consensu promoverentur, quod ipsum etiam Justin. in l. Magist. Cod. de Profess. l. 10. ut Zasius l. 2. ff. de Origine Juris testatur, rescripsit. Sed quidquid de Antiquitate, aut Origine graduum disceptent alii, certum esse pro comperto habemus, Vienneensem Civitatem aliarum Academiarum seu legi-

egibus, seu consuetudinibus acriter insistere, nihilque eorum negligere, quæ aut in sui majus decus, Ecclesiæ, aut Reipublicæ incrementum, singulorum cedere possit utilitatem: unde Facultas quidem Philosophica præter disputationes solitas, tam publicas, quàm privatas, bina quot annis temporum statuit spatia, quibus bene meritos, ac à quatuor ad id per Facultatis membra electis Judicibus bene probatos, Physicos, quidem ad Baccalaureatum, Metaphysicos verò ad ipsum Magisterii supremum gradum extollat: quod eâ semper pompâ peragit, quæ à numerosa promovendorum copia, Honorariorum nobilitate, Cæsarei Ablegati Autoritate, Doctorum ex omni Facultate multitudine, tubarum, tympanorum clangore, & festivo Auditorii apparatu, plurimum accipit splendorem, & commendationem. Reliquæ Facultates in Cathedrali S. Stephani Ecclesia, erecto ob id in templi medio sumptuoso pegmate, Eruditorum frequente concursu, sub campanæ majoris pulsu, invitatis ad solemnitatem, & ordine, ac longâ serie, ab Universitatis quadam domo per plateam publicam ad Ecclesiam procedentibus Facultatum Doctoribus suis (postquam secundùm leges examinati bene, & probati fuere, debitam Doctoratûs lauream imperiunt: accedunt in solemnitatis majoris argumentum compositi Libelli, qui ab Humanitatis Classe Baccalaureis, à Facultate Oratoria Philosophiæ Magistris, ab aliis, reliquis promotis æquè,

æquè, ac Hospitibus unà cum Catalogo, chyro-
thecis, & à propriis Condiscipulis oblatis libellis
offeruntur. Et ne suus Mansuetioribus littera-
turæ Discipulis desit stimulus, præter majus co-
ram SS. Majestatibus annis singulis ipso festo
S. Xaverii die produci solitum Drama, ubi ab
eadem Cæsarea Munificentia diligentioribus
decernuntur præmia, quinæ per annum à qua-
vis Poëseos nempe, & Rhetoricæ classe ador-
nantur Declamationes, & concertationes litte-
rariæ, in quibus Victorum nomina referto co-
ram Virorum eruditorum auditorio promul-
gantur) quod idem quatuor classes reliquæ se-
mel per anni spatium bono studiorum profe-
ctu, & doctrinæ in Juvenibus incitamento ex-
sequuntur. Multa adhuc essent quæ de Uni-
versitate hac dislerenda superessent, sed quia
nota omnibus lubentes ea prætermittimus, ac
ad alteram quam Academiam vocant, transi-
mus.

Fundata hæc est à Provincia ante annos
non multos, ac in Suburbiis picarum platea di-
cta, ante portam Scotensem sita: degit in hac
copiosa Nobilium juvenus, qui à Regionibus
etiam exteris confluentes, tam in litterariis,
quàm aliis nobilitate dignis studiis imbuuntur:
diversi in hunc finem Artium, linguarum, Ju-
ris, &c. sunt designati Professores, qui statutis
temporibus soluto ad id annuo stipendio in ea,
quam quisque addiscere velit liberalium artium
disci-

disciplina eos erudiant, & non nisi in iisdem
excultissimos manumittant.

Referimus pariter ad titulum istum Artes liberales alias, in quibus Juventus nobilis instruitur; quem in finem variæ sunt erectæ domus, & Amphiteatra, in quibus, equitando, saltando, digladiando, aliisque tam militaribus, quàm nobilibus exercitiis, ab excellentissimis quibusque sua in Arte Magistris instructi profectum faciunt singularem, hinc erectæ Scholæ equestres, tam intra Civitatem ad ipsam aulam Cæsaream, ad quam ex Regia per ambitum patet accessus, in qua Sacræ Cæsareæ, Regiæque Majestatis Ephebi statutis diebus, ac temporibus erudiuntur, quàm extra Urbis mœnia ad paulò ante memoratam Academiam, in qua nobilitas plurima se exercet, quibus, quamvis his adnumeranda non foret, adnectimus pugilarem scholam, apud cervum aureum, in qua singulis propè Dominicis diebus sua Opifices ludicra exhibent prælia, & secundum cujusque morem, ac institutum jam hostis oblongis, jam frameis ligneis, jam aliis pro diversitate instrumentis se jovialiter simul, & artificiosè delumbant: quibus in artificiis & aptos se, & expetitos ad hostiles (si necesse foret) retundendos impetus efformant.

Cum litteris erectæ, & instructæ præclarissimis Auctoribus Bibliothecæ non exiguo sint emolumento, & Urbibus splendori, aliquas in genere easque celebriores meritò hunc ad titulum

tulum revocamus; & ne longi simus, Principatum, uti æquum est, obtinet Augustissimi Cæsaris Bibliotheca, quæ tam quoad copiam (multa enim librorum millia continet) quam quoad splendorem, Authorem impressorum, Codicum M. S. Antiquariorum, omniumque eorum, quæ Bibliothecam Cæsare dignam ornare possunt, aut in ea desiderari, debitum apparatus inter primas, & celeberrimas, non unius Urbis, sed ut communis sensus est, Orbi universi numerari potest: Habent quoque Bibliothecam splendidam, eamque publicam R.R.PP. Ordinis Prædicatorum D. Dominici, quam ob foundationem, Windhagianam appellant, celebris ea est, & visu dignissima: Facultates quoque suas separatim variis in locis erectas, non solum suæ Professionis, sed etiam omnigenarum rerum Authoribus habent instructas Bibliothecas, neque etiam Collegium, Monasterium, aut Religiosam Communitatem reperire est, in qua non præclarissimas copiosis planè, & exquisitis Authoribus locupletes, & omni eâ pompâ, quæ Religiosæ non adversetur modestiæ, divites mirabere Librorum, Tabellarum, Globorum, Instrumentorumque variorum, ut ita loquar, Officinas, ut quasi tot litterariis armata loricis, quod libris prodeat adversus segnem ignorantiam pugnax Vienna, sibi que doctrinæ palmam, & triumphum adversum alios polliceri facile queat Artium liberalium aut hostes, aut Rebelles.

TITU-